

TIME: 3 HOURS

MARKS: 100

**N.B: - 1) All Questions are Compulsory
2) Figures to the right indicate full marks**

Q.1) A) Select the appropriate answer from the options given below (Any 10) (10)

1. _____ involves transfer of messages from one person to another.
(Communication, Leading, Motivating, Team Work)
2. _____ is the ratio of returns to costs.
(Efficiency, Harmony, Supervision, Consultative)
3. Under _____ leadership, leaders not only consult the subordinate but also allows them to take part in decision-making.
(Participative, Consultative, Autocratic, Sociocratic)
4. Job _____ involves providing more challenging tasks and responsibilities.
(Security, Enlargement, Enrichment, Training)
5. _____ is required when conflict arises.
(Communication, Coordination, Cooperation, Conciliation)
6. Job Dissatisfying factors are also called as _____ factors.
(Motivation, Hygiene, Delegation, Career Development)
7. _____ techniques are used for the purpose of planning and scheduling activities.
(Comprehensive, Network, Prompt, Balance scoreboard)
8. _____ refers to self-directed control.
(Break-Even, MBO, Supervision, Self-control)
9. The _____ approach is followed when the environment is relatively unstable in nature.
(Strategic momentum control, Internal Analysis, Comprehensive Analysis, Strategic Leap Control)
10. _____ refers to the disagreement over the attainment of goals.
(Organizational Development, Organizational Change, Organizational Conflict, Time Management)
11. _____ is the study of social transaction between people.
(Career Development, Transactional Analysis, Managerial Grid, Process Consultation)
12. OD is usually described as _____ oriented.
(Present, Past, Future, Contingency)

B) State whether the Following Statements are TRUE or FALSE (Any 10) (10)

1. Leading is an act of influencing subordinate towards the attainment of desired objectives.
2. Communication is a basic tool to motivate and improve the morale of the employees.
3. Transactional leadership is also known as managerial leadership.
4. Theory Y assumes people are not creative.
5. Status or Job Title is one of the monetary factors.
6. Controlling refers to identifying the set of alternatives and select the best alternative course of action.
7. Quality Control ensure product quality as per the standards laid down.
8. MBO involves subordinate manager in planning and controlling activities.
9. In Downward Communication authority flows from higher to lower levels in the organization.
10. Team building techniques of OD focuses on informal groups.
11. Information technology is the only reason for organizational change.
12. Avoiding results in win-lose situation.

Q.2) Answer the Following (Any 2) (15)

- a. Explain the meaning and importance of Communication.
- b. Evaluate the different qualities of a good leader.
- c. Describe the Path-Goal Model of Leadership

Q.3) Answer the Following (Any 2) (15)

- a. Coordination is an essence of management. Discuss
- b. Elaborate the various monetary and non-monetary factors of motivation.
- c. State Briefly the Need Hierarchy Theory advocated by Abraham Maslow.

Q.4) Answer the Following (Any 2) (15)

- a. State any five techniques of controlling.
- b. Explain the requirements of an effective control system.
- c. Describe the various steps of Management Information System (MIS)

Q.5) Answer the Following (Any 2) (15)

- a. What are the various challenges faced in organizational growth and development?
- b. Write a note on effective Time Management.
- c. Describe the positive and negative consequence of conflicts.

Q.6) Write Short Notes on: (Any 4) (20)

- a. Importance of Directing
- b. Leadership Styles
- c. McGregor's Theory X and Theory Y
- d. Need for managing information
- e. Enterprise Resource Planning (ERP)
- f. Management of Change

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य मानावेत.

प्र. १. (अ) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा. (कोणतेही १०) [१०]

१. _____ मध्ये एका व्यक्तीकडून दुस-या व्यक्तीकडे संदेशांचे हस्तांतरण समाविष्ट असते.
(संदेशवहन, नेतृत्व, अभिप्रेरणा, सांघिक कार्य)
२. _____ म्हणजे खर्च आणि परतावा यांचे गुणोत्तर होय.
(कार्यक्षमता, सुसंवाद, पर्यवेक्षण, सल्लामसलत)
३. _____ नेतृत्वशैली नुसार, नेते केवळ अधीनस्थांशी सल्लामसलत करत नाहीत तर त्यांना निर्णय प्रक्रियेत भाग घेण्याची देखील परवानगी देतात.
(सहभागात्मक, सल्लागार, हुकुमशाही, सामाजिक)
४. कार्य _____ मध्ये अधिक आव्हानात्मक कार्ये आणि जबाबदाऱ्या प्रदान करणे समाविष्ट आहे.
(सुरक्षा, विस्तार, समृद्धिकरण, प्रशिक्षण)
५. जेव्हा संघर्ष उद्भवतो तेव्हा _____ आवश्यक असते.
(संवाद, समन्वय, सहकार्य, सलोखा)
६. नोकरीतील असमाधानकारक घटकांना _____ घटक असेही म्हणतात.
(अभिप्रेरणा, स्वच्छता, अधिकार प्रदान, रोजगार विकास)
७. _____ तंत्रांचा वापर नियोजन आणि कार्यवेळापत्रक तयार करण्यासाठी केला जातो.
(व्यापक, जाळे, प्रवृत्त, संतुलित धावफलक)
८. _____ म्हणजे स्व-निर्देशित नियंत्रण होय.
(समता बिंदू, एमबीओ, पर्यवेक्षण, आत्म-नियंत्रण)

९. जेव्हा वातावरण तुलनेने अस्थिर असते तेव्हा _____ दृष्टीकोन अवलंबला जातो.
(व्यूहरचनात्मक गती नियंत्रण, अंतर्गत विश्लेषण, सर्वसमावेशक विश्लेषण, व्यूहरचनात्मक झेप नियंत्रण)
१०. _____ म्हणजे उद्दिष्टांच्या प्राप्तीबद्दल मतभिन्नता होय.
(संघटनात्मक विकास, संघटनात्मक बदल, संघटनात्मक संघर्ष, समय व्यवस्थापन)
११. _____ म्हणजे लोकांमधील सामाजिक व्यवहाराचा अभ्यास होय.
(रोजगार विकास, व्यवहारात्मक विश्लेषण, व्यवस्थापकीय जाळे, प्रक्रिया सल्ला)
१२. संघटन विकास (OD) चे वर्णन सामान्यतः _____ अभिमुख असे केले जाते.
(वर्तमान, भूतकाळ, भविष्य, आकस्मिकता)

प्र. १. (ब) खालील विधाने सत्य आहेत की असत्य आहेत ते सांगा. (कोणताही १०)

[१०]

१. नेतृत्व ही इच्छित उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी अधीनस्थाना प्रभावित करण्याची क्रिया आहे.
२. संप्रेषण हे कर्मचाऱ्यांचे मनोधैर्य वाढविण्याचे आणि प्रवृत्त करण्याचे मूलभूत साधन आहे.
३. व्यवहारवादी नेतृत्वाला व्यवस्थापकीय नेतृत्व असेही म्हणतात.
४. सिद्धांत 'य' असे गृहीत धरतो की लोक सर्जनशील नसतात.
५. दर्जा किंवा कार्य शीर्षक हे आर्थिक घटकांपैकी एक आहे.
६. नियंत्रण म्हणजे पर्यायांचा संच ओळखणे आणि कृतीचा सर्वोत्तम पर्यायी मार्ग निवडणे.
७. गुणवत्ता नियंत्रण, निश्चित केलेल्या मानकांनुसार उत्पादनाची गुणवत्ता सुनिश्चित करते.
८. एमबीओ मध्ये क्रियाकलापांचे नियोजन आणि नियंत्रण साठी अधीनस्थ व्यवस्थापकाचा समावेश होतो.
९. संघटनेमध्ये अधोगामी संदेशवहनात अधिकार उच्च स्तरावरून खालच्या स्तरापर्यंत प्रवाहित होतात.
१०. संघटन विकासाचे (OD) संघ बांधणी तंत्र अनौपचारिक गटांवर लक्ष केंद्रित करते.
११. संघटनात्मक बदलाचे एकमेव कारण म्हणजे माहिती तंत्रज्ञान होय.
१२. जय-पराजय परिस्थितीत परिणाम टाळले जातात.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[१५]

- अ. संदेशवहनाचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब. चांगल्या नेत्याच्या विविध गुणवैशिष्ट्यांचे मूल्यमापन करा.
- क. नेतृत्वाचा गतीमार्ग-ध्येय्य मॉडेलचे वर्णन करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[१५]

- अ. समन्वय व्यवस्थापनाचा अर्क/ गाभा आहे. चर्चा करा.
ब. अभिप्रेरणेच्या विविध वित्तीय आणि वित्तीयेत्तर घटकांची तपशीलवार चर्चा करा.
क. अब्राहम मॅस्लो यांनी मांडलेला गरजक्रम सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[१५]

- अ. नियंत्रणाची कोणतीही पाच तंत्रे स्पष्ट करा.
ब. प्रभावी नियंत्रण यंत्रणेसाठीच्या आवश्यक बाबी स्पष्ट करा.
क. व्यवस्थापन माहिती प्रणाली (MIS) निर्माण करण्याच्या विविध टप्प्यांचे वर्णन करा.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[१५]

- अ. संघटनात्मक वाढ आणि विकासामधील विविध आव्हाने कोणती?
ब. प्रभावी समय व्यवस्थापनावर टीप लिहा.
क. संघर्षाच्या सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणामांचे वर्णन करा.

प्र. ६. टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[२०]

- अ. संचालनाचे महत्व
ब. नेतृत्व शैली
क. मॅकग्रेगरचा सिद्धांत 'क्ष' आणि सिद्धांत 'य'
ड. माहिती व्यवस्थापनाची गरज
इ. उद्यम/उपक्रम साधनसंपत्ती नियोजन (ERP)
फ. बदल व्यवस्थापन